

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál ur. utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal után történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésnek foltvétetik's pontosan és jutányosan közöltetik.

Aprilelején kezdődő '45. évi példányokkal borítéktalanul 2 f. 40, postán 3 fr. 30kr. szolgálhat a' szerk.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország(kinevezések; halálozások; adakozás a' szepesi éhezék javára. A' magyar gyár-
ipar's a' csak most alakult gyáralapító társaság gr. Széchenyi Istvánról; pestvárosi budget, nyilatkozat Vasárhelyi Páltól; Pestmegyei közgyűlés (folyt.); budapestinapló's jószelvasári siker; a' kisdodóvó intézeteket terjesztő egyesület részéről.)

Amerika (Oregon-vidéket tárgyzó törvényjavaslat nevezetesb pontjait'sat.)

Spanyolország (egyházi javak visszaadása; guerilla csapatok alakulnak.)

Anglia (felsőházi viták a' corfui zendülés ügyében; jövedelmi adó-bill az alsóházban tárgyalva.)

Francoziaország (titkos költségi törvényjavaslat körüli kamrai viták; nyugdíjazási törvényjavaslat'sat.)

Schweiz (további cantonok nyilatkozatai a' jezuita kérdést illetőleg.)

Értesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Őcs. s. ap. kir. f. öls. Somsich Pongráczot Baranyamegye főispánját, status- és conferent. tanácsost saját kértére ezen megye kormányzásától, legfelsőbb királyi megelégedése nyilváníttása mellett fölmenteni, 's Baranyamegye főisp. helyettesévé Majláth György első alispánt kinevezni; továbbá f. hó 25kén kelt legmagasb határozata által Ritterstein Augustót bárót, eddig a' es. kir. kamra pénz- és bányázat-osztályabeli udv. titkoknát alsó-magyarországi kamragrótá — Dubraviczky Simon Pestmegye első, és Fiáth Ferencz Fehérmegye másod alispánját pedig valóságos m. kir. helytartósági tanácsnokká; végre Beesky Antal helytartósági fogalmazót, Szmracsányi János árvamegyei fősz. bírót és Markovics Antal Bártfa városa volt országgyűl. követét valóságos kir. helytartósági titkoknokká méltózt. kegy. kinevezni.

Halálozások. Busán Aloiz udv. tan. 's Horvát-Tót- és Dalmátország kir. törvényszékének elnöke f. mart. 2kán Zágrában munkás élete 70dik eszt. nkállai Kállay István udv. tan. 's mármaros-szigeti kamrai administrator pedig mart. 16kán vesevesülésben földi pályája 55d. évében Pesten jobb világba szenderült.

Az inségben szenvedő's zsepe s i e k számára köv. adakozások történtek szerkesztőségünkél mint özv. Gorove asszonyság gyűjteménye: özv. Gorove Lászlóné szül. Rácz Mária 1 arany, Pongrácz Aglaja 1 fr., Gorove Konstancia 5 fr., Verzár Rebi 40 kr., Jeszenszky Théréz 1 fr., Román Julia 1 fr. 20 kr., Földváry Eliz 5 fr., összesen 14 fr. p. és 1 arany.

A' magyar gyárpar 's a' csak most született gyáralapító társaság.

I.

Emlékezzünk a' legközelebbi időkre, 's nem fogjuk tagadhatni, hogy kevéssel ezelőtt alig volt köztünk "telivér magyarok" közt bárki is, és ha volt, egyenesen a' kivételek közt sorozandó, ki a' kereskedői's ezzel olly szorosán egybekapcsolott gyáros osztályra képzelt sokkal magasb állásáról nem nézett vala némileg olly hangulattal le, mintha kereskedési és gyári ügy nemesak nem érdemlené meg 'a' lóra és katonának született magyar nemes ember' tettelegi részvétét, de egyenesen ollyas foglalatokodás volna, mivel neki bibelődni nem illenék. És olly általános's olly magasra potencirozott volt köztünk ezen tatár, hogy ne mondjam ezen antediluvianus nézet, mihez képest nem egy semmit sem tanult hazai növény, tán „két huszassal zsebében” általán 'Pudelamer' gúnyczímmel illeté az érintett osztályok még azon előbbkelőt is, kikben néha több értelem és pénztehetség pontosol özsze, mint a' mennyivel efféle provisiókat tekintve el volna látva még ma is némi derekabb Árpád-származatu mezőváros in toto complexu, 's kik nem ritkán anny szorgalomnak és ettől elválhatlan jólétnek kifejtőji és apolói, hogy valóban kérdés: milly emberi lény, egyet sem véve ki, érdemlene halántéki körül polgári repkényt inkább, mint becsületet kereskedő vagy talpraesett gyáros. — Góg és mindegyre apadó erszény egy részről, gyakorlati avatottság és mindig növekedő pénzerő más részről! Bánk magyarokra nézve csirájában vajmi üdvös következményeket rejtő viszony! — Figyelmezz erre tisztelt olvasó, 's vonjad belőle a' maga magától folyó tanulságot.

Az egyesületi eszmét tekintve pedig, olly vastag homály vette körül vérünket, mikép valóban úgy látszik — 's üssük csak fel évrájkinkat — mint-ha nem igen tudtuk volna, hogy uraság és parancs mellett még valami más is van, mi ezeknél nem egy tárgy kivételére még sokkal hatályosb 's mi nem e-

gyébb, mint a' közlelkületen — public spirit — alapuló egyesülési szellem.

Mind ezen két elfogultságon azonban hála Isten diadalmaszkodott némi becsületes hozzájárulással az idő, min nem örvendhetni eléggé; csakhogy ma megint — és ezen tülhajtás természetes következménye az e' tekintetbeni volt fejletlen állapotnak — annyira van gyár, kereskedés 's egyesület napi renden, sőt minden szájban, mikép a' közönségnek legalább igen nagy része, innen 's csak innen várja honunk üdvét, vérünk felemeltetését. Mihez még az járul, hogy legtöbb, ki erről fecseg — ennek száma pedig legio — sem egyik sem másik körül legtávolabbrul sincs tisztában, de bona fide azt hiszi: akarjunk csak lelkesedéssel 's egyesüljünk, lesz majd akkor kereskedés és gyár; holott vannak üdvünket tekintve a' teendők sorában még sürgetőbbek is, 's az egyesület, meg a' kereskedés és gyár mestersege nem épen olly egyszerű valami, mint úkapáink modora szerint kardot rántani és vad rajkét megtámadni az ellenfélt; de egyesület, valamint gyár és kereskedés, mindenk előtt hideg számítás, tudományt, pénzerőt, 's mindezek fölött, ha így lehetne mondani, legáthatóbb renndhezű pietást követel.

Nem lehet ezélem, a' felhozottakat tekintve, ez alkalommal részletes és kimerítő tárgyalásba bocsátkoznom, mert erre sem időm sem hely, 's e' mellett bizony jobb vagy legalább más dolgom is van; némieket azonban még is szükségesnek tartok, habár csak rhapsodice is: a' gyárakról 's egyesületekről*) általán és különösen a' csak most született 's már bőlesejében haldokló gyáralapító-társaságról, ezennel mennyire lehet röviden, elősorolni.

"A' magyar hon földmívelő ország, 's ekkép legalább még most kár lenne a' benne rejlő kiállítási erőt gyárookra fordítani." Így szólunk az anti-gyáristák; midőn a' gyáristák viszont: mindent, kivétel nélkül és rögtön, Magyarország határai közt kívánának készíttetni és kiállítatni. — A' való itt is mint szinte minden egyebben, nem a' tulságokban de a' középben fekszik; úgy hogy valóban épen olly nevelés az első állítás, miszerint a' magyar hon gyárakra még nem volna megérve, mint egyenesen emelygős: mostani félig meddig még pásztori 's ekkép annyira függő létünkben, gyári önállásról ábrándkodnunk, midőn illy dicső 's felelet hasznos és e r ő s í t ő (!) léte még a' chinai sem tudott magas fala daczára biztosítani magának.

Magyarország nem egy része, hol gyér a' föld és sűrű a' nép, igen alkalmas gyárakra, 's valóban szeretném tudni, mikor fogna ezekre nézve ütni a' gyármegkezdési óra, ha nem ütött eddig; midőn a' magyar hon Kanaan-féle tércin elvonni dolgozó kezét a' földmíveléstől gyárakra — ha ezt folyton és nagyobb számban tenni lehetne — nem kevésb mint hazai megrövidítés, valódi bűn volna; — de nem lehet, ne féljünk, mert az élet kineveti a' mulckony divat szüleményét, 's ekkép minden efféle erőlködés bizony nem egyéb mint hiabavalóság, igazi 'kappanrepülés', minthogy maga jó szántábul önként csak bolond szorítkozik gyárakra falai közé, ha Istenadta szabad ég alatt szedheti a' jó mező illatos gyümöleseit aránylag csekély fáradsággal; olly nagy számu bolond pedig, melly illy viszsás, illy természet elleni uton keresné jobb létét, hogy ez súlyt képezzen, sehól sincs szüles e' világon; míg egy két mesterségesen felfűt 's ügygyel bajjal tatarozott fabrika, mellyet szeszély szült és alszégven tart életben, olly annyira szappanbuborék 's olly kevéssé 'gyári élet', valamint például a' faragó béres és fonó leány üres óráji működését sem nevezhetni illyesnek.

És röviden mondottan, a' gyáriparral honunk jelen állását tekintve ez általános nézetem.

*) Szorosan kereskedelmi szempontokat ez uttal melőzni kívánok.

Gyár és egyesület magában véve ugyan egészen heterogen valami, de azért más részről még is némileg mindig egybefoly, mikor nem egyesek de társulatok állítanak és kezelnek gyárt.

Az egyesületekről pedig, mennyire én fogtam fel azok lényegét, szinte legnagyobb általánosságban ekkép gondolkozom:

"Mentül több ember fog kezét és vet vállat egy egy cél elérésére, annál erősb valami egyesület, ha — és ezen 'ha' képezi az egyesületi gépezet egyik főtengelyét — ha az így egybeállottak tömegi hatásköre — bizony nem tudom világosabban kifejezni, mit mondani akarok — nem terjeszkedik tovább, mint "a' főszabályok jóváhagyására 's kiküldöttjeinek szabad megválasztására." Mert ha csak egy hajszállal terjed is tovább, már akkor in-versa ratio következik be, és mind több a' társ, annál bizonyosabb a' bábeli baj, a' xerxesi diadal.

Ki valamely egyesülethez áll, ne hagyja magát, mintán már állnak az alapszabályok, megfosztatni a' jogtul, lehető leghababban megválasztani kiküldöttjét. Nézze meg előbb jól, 's ne felejtse, hogy a' választási műtétel nem ceremónia, nem bók, nem pártkérdés, 's mindenk fölött nem bohózat, inkább szeretném mondani: nem iskolás 'jux', mert hiszen mint látszik, némelyek csak ennek tartják, de olly lényeges, olly életbe vágó dolog, melly egyenesen siker és pusztulás közt határoz.

Ha egyszer azonban megválasztá kiküldöttjét megbízottját, ne zavarja azt — ennél esztelenebbet nem tehetne —; mert ha rossz egyedet választott, majd duplázva, és suttonban, hogy észre senki ne vegye, keresi ez hasznát, jól tudván: többé nem választják; ha ellenben jó egyedet szemelt ki, ugyan mi haszna lehetne faggatásának? Legkisebb sem, de kára elég; mert becsületes ember és vastag bőr, jó kedv és dögöny, özsze nem igen fér.

Várja be tehát békéttüreléssel az új választási időt, másképp nem segíthet; ánde aztán "nézze ki emberét jobban." Ne hajtson sokat phrasisokra, leginkább az anteactákat nézze sat sat; mi pedig a' lelépett vagy kiesapott választmányi tagokat illeti, azokról kedvezőleg vagy 'korholólag' ítélnie teljes jogában marad.

És fővonásokkal előadva, az egyesületi tömeg-jogairól ennyit tartok.

Már a' választmányt illetőleg, ennek köre egyenesen a' leghabab kötelező köre egy hogy kiellátalá a' bizodalmat*), az annyira kötelező, sőt még kötelesebb minden módon megfelelő tisztének, mint ha legbusásb fizetést luzna, mint-hogy bizodalomnál nem létezik magasb bér. Ha kinek nem tetszik a' megválasztás, vagy nem akar, vagy nem tud megfelelni tisztének, vagy azt megunta, vagy folytatni többé nem képes: ám ne vállalja el, vagy lépjen le, 's vége. Lesz helyette más. De elvállalni 's aztán semmit sem tenni, vagy hanyag tenni és magára hagyni a' dolgot, az olly bűn, melly legtalpraesettebb combinatiót is csuffá tesz 's mellyet ekkép csak annak bocsáthatni meg, ki patrio more nem tudja 's még fel nem fogta, hogy megválasztás és kinevezés csak annyiban szolgál nagyobb vagy kisebb kitüntetésül és fényül, mennyiben az többé vagy kevesebb alapszik "mindig éber kötelezőgérzetem." Már mennyire vagyunk e' tekintetben honunk határai közt ködben, hol kivált egyesületeknél 10 közt legalább is 8 megválasztott pusztá complimentnek vagy sine-curának tekinti tisztét, az valóban aggasztó és olly fogalom, mellyen ha tökéletes és gyökeres fordulás nem tétetik hovahamarabb, bizony jobb kivált az egyesületek terén semmit nem kezdenünk; minthogy az egyesületi gépezetnek egy második főtengelyét — sine qua non — megint az képezi, miszerint az egyesületi nagy tömeg által tökéletes szabadsággal megválasztott és szabadon forogható bizottság ugyancsak emberül és lélekismeretesen állja tisztjét, és szolgáljon mint illik; mert ha nem cselekszi ezt 's egyik tag a' másikkra bizza magát vagy tolja a' munkát, akkor kérdés: ugyan hol rejlik a' siker hihetősége?

*) Nem akarom nevezni 'tiszteletnek', mert nem ez regens ideája a' dolognak, minthogy a' választási műtétel nem alapszik 'tiszteleten, de a' bizodalom alapja a' 'tiszteletnek.

A választmány kötelesség-sulya ehez képest felette nagy. S annál nagyobb, minél szabadabb körben foroghat. De mind e mellett nem szabad továbbra terjednie — és ez képezi az egyesületi gépezet harmadik főtengelyét — mint megfontolási, tanácskozási, ellenőri szerepre; mert ha tovább terjed 's a végrehajtási körbe is vág, akkor ismét megvan törve az egyesületi rendszer, és siker helyett, a sok szakácsi zagyvalék, vagy a sok bába által megfojtott kised, fog tűnni elé.

'S e tekintet az egyesületek legesiklandósb szempontja, hol felette nehéz a helyes vágást eltalálni. Mert ha úgy szólván minden korlát nélkül mozoghat a végrehajtó, akkor igen könnyen eshetik elhamarkodás 's egyoldalúság hibájába, mint például, ha szabad kicsinyt nagygyal egybe hasonlítani, esett József császár Magyarország ujjaalakítási műtételében; ha ellenben nem foroghat kellő szabadsággal a végrehajtó, akkor megint úgy jár, mint porázolt agár, melly illy zsidbadékkal könnyen el nem szökhethik ugyan, de viszont a nyulat sem bírja elfogni soha.

Legtöbb, közkeresetre állított egyesület ezen bukik el, azon több vagy kevesebb szabadságon t. i., melly közt a végrehajtó foroghat. Mert ha ezen kör igen is tág, és korlátlan szabadságot az illető, discretioval el nem bír; akkor okvetlen beáll zsarnoki következmény, melly soha sem üdvös; midőn ha az érintett kör nem elég tág, 's az illető egyedül szabad körben tud con amore forogni — pedig ez szokott szólni sikert — akkor természetesen megint oly halvány hét hónapos kised vagy éppen csudaszültött jó világra, melly legfeljebb raritásnak, vagy mit is mondok, mert ez nálunk éppen nem raritás, de egyedül curiosumként szolgálhat égettbor-üvegben valami hazai gyűjtemény kiegészítésére.

Nincs is ehez képest az egyesületnek szemfény, lelke 's ekép igazi élete, ha nincs kitűzött célja elérésére főtül talpig becsületes 's egyszersmind tökéletesen competens végrehajtója.

Ennyit és valóban nem kevesebbet nyom siker mérlegében a végrehajtó! Miszerint nem is lehet egy illyesnek megválasztásában elég ovatosnak lenni; valamint más részről elkerülhetlenül szükséges, ha egyszer fel van találva 's meg van választva már, annak elégséges forgalmi kört is engedni. Mert ki szabadon nem mozoghat, az nem is kereshet. Milly körnek kellő arányaztán természet szerint épen annyira tételeztetik fel az egyesületek természetétől, mellyekben annyi az árnyéklat, mint a végrehajtó személyes sajátságától.

'S mennyire én fogom fel — részleteket és kivételeket ide nem érve — im a most érintett fővénásokon alapszik a közkeresetre állított egyesületek gépezeti fő lényege, mellyet ki kellőleg nem méltat, higye el, experto crede 'sat. soha sem fog — a játszi szerencsétől nem segítve, mert hiszen ez néha még a vak tyúk által is megtalálhatja a gyöngyfiát — rendszeren és folytonos egyesületek útján aratni sikert.

Britanniában, az egyesületek ezen legrégebb 's legtágasb bölcséjében, már rég átlátták, mirabile dictu! mit mi csak most néhány év óta kezdünk észrevenni, ut exempla docent, hogy egy két vagy néhány ember, bármily dús 's milly hatalmas volna is egyébként, még nem sok; de kivált hosszabb időre, az igazi erő a sok a kb a n fekszik. — Ez vala első indoka az egyesülési szellemnek — — — igen érdekes annak fokonskénti kifejlését a multból kikutatni. A nagyobb szám eleinte azonban nem mutatkozott annyira célravezetőnek, mint ezt sokan hittek, 's pedig igen természetesen, mert a nagy szám szoros rend nélkül inkább akadály mint volna haszon; — 's így fejlett ki azon szigorú, azon disciplina-rius rendszerrel, melly az angol egyesületeknél oly kitünőleg észrevehető. Ámde még ez sem emelte az egyesületeket igazi fénykörükbe, mert vajmi sok részvénytársaság — Stock Joint Company — vezett el a lehető legszigorubb rendszer dacára; úgy hogy csak az újabb időknek jutott osztályrészül átlátni e tant 's alkalmazni, miszerint, ha siker a jelző, a választmánynak nem szabad a végrehajtási körben zsidbasztólag hatni, azaz, nem szabad a végrehajtót a bizodalatlanságnak 's ebből eredő ellenőrködésnek minden lépteiben oly annyira hátráltató békőiba szoritni, mikép kellőleg ne mozoghas-son; mert ha ez történik, mint fentebb mondam,

nem fog o akkor elidegeníthetni ugyan, de keresni sem. *)

És így lön, hogy nemesak Britanniában, de mindenütt, hol egyesületi élet virágozik, azon három főtengely körül forog az együleti gépezet, mellyeket felhozék, 's mellyek közül a végsőnek kellő tekintetbe vétele, hogy t. i. a végrehajtónak lehető legszabadabb cselekvéskör hagyassék, legbokrosb; mert — — — gyenge az ember és ravasz az árny; — — — és e részben csak tökéletesen kielégítő fizetés, személyes megbecsülés 's általján véve közbecsületi szellem segíthet; mik ha hiányzanak, sem talpra esett végrehajtó, sem általján véve egyesületekről nem lehet de még csak álmodni sem.

Többszer elősoroltam én már mind ezt; mert hiszen nem ma szölok legelőször egyesületekről. Általjános hatása azonban nem igen vala szavaimnak; 's erről igen sokat 's némi felette furesát tudnék felhozni, ha nem volna oly szűk a hely 's oly rövid az idő. Hogy pedig általjános hatása szavaimnak nem igen volt, azt abból gyanitom, mert csak ritka ember az köztünk még, kinek felfogásában tisztán és kellőleg el volna különítve a nagy gyűlések, választmányok és végrehajtók cselekvési köre; honnét e szerint több esetben igen mint nem, zsidbasztólag hat a közgyűlés a választmánynya, ez pedig a végrehajtóra és viszont, míg végre szétbomlott gátakon keresztül egyik kör a másikba foly, 's tökéletes chaosba olvad az egész; ezalatt pedig legtöbbször — és aztán ez adja meg az éretlen felfogásnak eldönthetetlen bizonyítványát — nem győzi bámulni, hogy nem dízlik az ügy, 's a helyett, hogy ennek okát az egyesületi gépezet hibás szerkezetében keresné, egyenesen személyes recriminációkra fakad, minnek végeredvénye természet szerint viszontlás, 's egyesületi gyümölcs helyett, meddő újhuzás és gyümölcstelen perpatvar.

És ez oka, miért gondoltam most mind ezt nem minden haszon nélkül elősorozandónak; miután az egyesületi szellem egy idő óta köztünk élénkebb lángra lobbant, 's remélni akarom: nem lesz csupa szalmatűz.

Hadd tudja, ki tudni akarja, milly formákban hordozom keblemben az egyesületek lényegét, miszerint aztán kellőleg és igazságosan felfoghassa a csak most született és már bölcsőjében haldokló gyáralapító társaság vajudási és végvonaglási bajait, és hogy valljon jól vagy rosszul jártam-e el ideiglenes tisztemben. Mikrül azonban a jövő számban.

Gr. Széchenyi István.

× **Pestvárosi budget.** Megvalljuk rég éreztük magunkat kellemesebbül meglepetve, mint midőn főpolgármester ur szívéssége következtében azon füzetke jnta kezünkbe, mellynek czime: „Budget: avagy sz. k. Pest városának 184^{1/2}ik katonai évre, jövedelmei és kiadásairól tervezett számítás.“ — Magyarország és budget! de mi több városi hatóság és nyomtatott budget! annyira különböző két dolgnak látszék eddigé lenni, miszerint köztük rokon kapcsolatot képzelné is alig mertünk; — 's ha valaha, úgy most az egyszer a különbség elmelet és gyakorlat, vélemény és való, élet és képzelés között, a milly nagy, épen oly kedvező.

A kir. városokat rendezni kell, hallatszék évek óta a hírlapokban 's ezeken kívül; sokszorosán ismételték ez a megyei asztalok körében, sőt tettleg munkába is vétették a legközelebb lefolyt országgyűlés alatt; ámde a kir. városok minden beszéd, készület 's fáradságos munkálatok mellett is, törvényhozási intézkedés tekintetében úgy maradtak mint eddig voltak, t. i. azon nem kellőleg rendezett testületek vagy hatóságok, mellyek szerkezete közönségesen hiányosnak ismértetik, miknek keblemben tömérdek visszaclés mondatik elkövethetőnek sőt gyakran elkövetettek is. Az országgyűlésnek

*) Felvilágosításul még ezeket: Azért bukott meg Britanniában nem egy Stock Joint Company, mert a végrehajtónak nem hagyott elég szabad tér; minek következtése az — ha t. i. a választmány a végrehajtásba is keveredik vagy zsidbasztó ellenőrséget gyakorol — hogy a végrehajtó nem annyira hordja szíven az ügy sikerét, mint saját állásának biztosítását; honnét aztán lehető legbecsületeseb eljárás 's minden formának legszigorubb fontartása keletkezik ugyan, mihez képest nem vehetni a végrehajtónak szemére semmit; ámde hiányzik azon éjjel nappal aggódo kiállítási lelkiület, melly emberben rendszerint csak akkor fejtik ki — és aztán ez terem gyümölcsöt — ha dicséret és gáncs közé állítatva, magára hagyatva mozoghat, hűrére ég a dolog, 's nem bujhatik administralionalis formák mögé.

vége, időszaki sajtónk az előbbi évektől sokban különböző irányt követ sőt a nyilvános eselekvőség színpadán annyira eltérő mozgalmak vehetők észre, miszerint, ha e jelenségekből a jövő törvényhozás működési irányára következtetést vonni szabad, a sz. kir. városok országgyűlésen leendő rendeztetését talán nem oly közel esőnek tekinthetni. A dolgok illy állásában mi kívánatosb, mint hogy addig is, míg a törvényhozás gyökeres orvoslásról fogna gondoskodni, magok a városi hatóságok kövessenek el mindent, mi által egy részben lehetőleg kisebbre csökkentessék a visszaclések 's hiányok száma, más részben meg sok nem eléggé alapos állítás vagy pusztá gyanúsítások tetteleg czáfoltassanak meg. Nem akarjuk itt érinteni azon magasb politikai szempontokat, mik a kir. városok rendeztetését teendőink elsőbbjei közsorozák, hisszük hogy azok ollyneműek, mik gyökeres reformot tesznek szükségessé, valamint megengedjük azt is, mihez képest ezen okok elhárítására vagy megszüntetésére magok a városok országgyűlésen kívül alig tehetnek valamit, tehát hogy az illető hatóságok vagy polgárság magányintézkedései — legyenek ezek egyébkint bármily czélszerűek és üdvösek — nem leendnek képesek változtatni ama — meggyőződésé szilárdult vélekedésen, miszerint a városok rendeztetése törvényhozásunk egyik legsürgetőbb de egyszersmind legterhesb feladata; azt azonban bizvast állíthatni, miként a közügyek közvetlen kezeltetését, a benső administratiót illetőleg szerföltött sokat tehetnek a városok, mi által a terhes állapot túrhatóbbé válják, 's a sokszor és sokféleképp megtámadott tisztviselők alaptalan gyanúsítások helyett alapos itélet-szulte bírálata tarthassanak számot a nagy közönség részéről.

De ha mindezen távolabb szempontokat mellőzve, szorosán csak Pest város viszonyait vesszük szemügyre, lehetlen első pillanatra meg nem győződnünk a felől, miszerint minden legkisebbbe lépés, mellyet Pest város hatósága a nyilvánosság felé teszen — valódi nyereség gyanánt tekintendő akár azon oknál fogva, mivel a város benső viszonyai legtöbbször mindaddig valóságos terra incognita, akár mert hazánkban a nyilvánosság es nemzeti-ség — közhatóságok körében — legujabb törvényünkhoz képest a legszorosb testvéri kapcsolatban levén egymással, — egymást viszonosan szilárdítják is. —

Lehetlen tehát örömmel nem üdvözlőnünk Pest városát azon téren, melly nálunk eddigé csak töredékesen és hibásan hírlapok vagy könyvekből mint a gyakorlati életből ismértes; egyetlen illy lépés oly hosszú sorát vonja maga után a haladási eselekvésnek, miként azon felül hogy a régi sehendrianba visszahanyatlástól nem tarthatni, mindegyre több több jelei várhatók a valódi benső rendezettség 's törvényszerű biztos kormányzat elkövetésének. E füzet mint statistikai adat is nagybecsű tünemény hazai statistikánk igen igen meddő parlagán 's mind így mind mint nyilvánossági jelenet követésre méltó példa minden törv. hatóságnak.

Kijegyzünk néhány adatot, mikből fővárosunk pénzereje, jövedelem-forrásai, ezek kezelése, mint szinte a kiadások érdekesb ágai megismerhetők. Tervezett házi pénztári összes bevétel (184^{1/2}re.) 386265 ft 47 kr. kiadások összege: 386,265 ft. 47 kr. A város fő jövedelem-forrását az ugynevezett haszonbérletek (s részben) házbérek teszik, ugyan is ebbeli állandó jövedelme nem kevésb, mint 164715 ft 1 kr. Állandó 's legnagyobb kiadási rovat: tisztviselők fizetései, szállásbérek 's a természetbeni járulékok megváltása: 81,085 ft 42 kr. Az ugynevezett g á b á k (adó neme) 109617 ftot 27 krt jövedelmeznek; ellenben utcai világításra 24439 ft 54 kr. van tervezve. Utépítésre kivettett 10,000. Követetre 60,000; yizfolyásokra 20,000; mind három rovat ingadozók sorába tartozik. Az 1838ki árviz okozta inség közepett fölvetett 2 ptes 200 ezernyi kölcsön-törlesztési meggyedik tized részlete 20000. Servám, hajóhid, kövezetvám, helypénz és mérhetési jog, legelőlk 'stb. megannyi jövedelmes ágai a közhaszonbérletnek; maga a serfogyasztási várn 42,500 fra rug; mi mellett méltó hely foglal a halott-kocsi-bér 2,900 ftal. Megjegyezzük még, hogy mézárszékben fejében 50 szék fizet 875 ftot; 120 bérkocsis pedig taksáknét 576 ftot. A részletes kiadásból megemlítendőnek véljük a következőket: az austriai banktól nyert 2 ptes kölcsön teszen még 140,000, ennek évi kamatja 2800; mézáros ut-

ezán a' museumig vezető nagy esatornára kivettett régi 26.000 ftból ez évben le fog rovatni a' hátralevő 2789 ft, mihez járul az ujonnan kivettett 17.210 ft. A' dunai felső töltés folytatására fordítottatni fog 5000; telekdijs a' mult év rovata szerint 3296 ft 29 kr. A' város-hatóság összes benső személyzetének fizetése teszen: 62.867 ft 18 krt, mi-ből a' főpolgármester 's a' főbíró egyenkint 800 p.ft huznak; főkapitány 's alpolgármester fejenként 700 pft. 12 tanácsnok egyenkint 600 pft. Egyházirovat alá eső költsége megy 4939 ft 13 kr. Orvosok 's bábákra költ 2682 ftot. Tanítóknak, ezek segédjeinek 's tanítási szolgálóknak (ide tudva az illető lelkész urak tiszteletdíjait is vallási tanításért) fizet 5525 ftot. Adakozásokra számítva van 1554 ft; mind jótékony vagy hasznos célokra. Számadási fogyasztásokra nem esik több 1 ft mond egy ft 25 kr-nál; ellenben az ugynevezett relaxatákra 7092, mi-ből maga Valero Antal kamattartozása a' Teleki-féle 10.000 tőkéttől teszen 906 ft 56 krt. Kiemelendő még a' következő rovatok: A' volt Valeroféle épület, jelenleg szegényápoló intézet főtartására 6840 ft. Jövendőbeli árvíz általi veszélyek gátlására és Pest városa biztosítására 140.000 ft (míról föl-jebb) Schmidt Sándor (volt) színház igazgató gyámolítására 2666 ft 46 kr; ezen itt említett három rovat a' város terhelő tőkéji sorába tartozik.

Részint mult évben megkímélt részint az új il-letvényből fog fordítottatni 184¹/₁₀ a' belvárosra 68.000 adó után 5545 ft 44¹/₁₀ kr; Leopold külvárosra 59500 ft adó után 6039 ft 48²/₁₀ kr; Teréz külvárosra 69.600 ft adó után 8425 ft 78³/₁₀ kr; József külvárosra 34.100 ft adó után 4651 ft 1¹/₁₀ kr; Ferencz külvárosra 16.900 ft adó után 1813 ft 19¹/₁₀ kr.

Ha dia d ó: összes bevétel 329.944 ft 26¹/₁₀ kr. összes kiadás 329.944 ft 26¹/₁₀ kr. A' kiadási rovatok közt legnagyobb értékű a' katonai pénztár követelése 184¹/₁₀ re t. i. 80 porta után 55.079 ft 5 kr. Tetemes összeg Pest város kiadásai közt az is, mely darab idő óta kaszárnyaépítésekre fordítottak.

Nyilatkozat. A' Jelenkor f. 1845dik évi 22d. száma 130dik lapja első hasábján, nemest Pestvármegye közgyűléséről szóló cikkben, a' dunatiszai esatornára nézve, az ottani előadások nyomán, az hozatik fel, hogy az érintett esatornára Beszédes mérései után a' költség 5 millió lenne, Vásárhelyi Pál állítása szerint pedig ugyanazon esatorna-vo-nal legalább is 30 millióba kerülne; 'sat. *)

Ohajítottam volna, hogy ottan utolsó hiteles adatokra épített állításim is adatak v o l n a e l ő, hol én B e s z é d e s ur-nak, ki egy 'folyó esatornának' (általa ugy nevezett naviglónak) kivihetőségét 3.300.000 forintra szá-mítá, ellenében azt állítottam, hogy annak azon mód szerinti előállításá, miszerint a' esatorna magát, 'a' víz ereje által '6 év alatt ki fogná képezni, ki-vihetetlen, 's az eszme nem egyéb álomnál: azt állítam továbbá, hogy ha a' naviglónak létrehozása végett emberi 's gépi erő alkalmaztatnék, az az előszá-mítás szerint, mintegy 87.000.000 mondom, nyolez-vanuhét millió forintba kerülne; ellenben kiszámítam, hogy 'ha álló vízű, szekrényes zsilipekkel ellátott esatorna' ásatnék, az 14.000.000 ftba és, nehezi-tő körülmények közt, szinte 23.000.000 ftba kerü-lne. Végre oda nyilatkoztam, hogyha álló vízű esatorna olly formán rendeztetnék el, hogy felsőbb tar-tányainak táplálására megkivántató víz gőzszívát-tyúkkal emeltetnék a' szükséges magasságra, ak-kor ezen esatorna esz k ö z ö l t e t é s e körülbelül 5.000.000 - 7.000.000 forintot igényelne. Budán martius 18án 1845. — V á s á r h e l y i P á l.

Pestmegyei közgyűlés folytatása. Pestváros tanácsa felszólítván a' megyét az akasztófának eddigi helyéről leendő elmozdittatása iránt, e' tárgy mindenek előtt azon kérdésre fordítá a' RRdek figyelmét: vajjon van é a' városnak joga hasonló föl-szólítással követelőleg föllépni? Erre megemlitte-ték, miként a' megye levéltárában lenni kell bizonyos h. tanácsi intézvénynek — mint ezt a' városi jegyzőkönyvek is bizonyítják — a' melly intézvény-ben meghagyatik a' városnak: jelöljön ki városon kívül valamely alkalmas tért vesztőhelyül szolgál-dót; ezen fensőbb rendelet következtében szállott

*) A' pestmegyei gyűlés tárgyai 's határozatairól tudó a' szerint terjeszté elő a' dolgot, mint az a' vitatási szönyegen megfordult — ez okból csak örvend-hetni Vásárhelyi Pál ur nyilatkozatán, melly az e' esatornai ügyre nézve netalán hibás nézetet, eszmet vagy adatot megigazítja. Szerk.

a' régi akasztófa-telek a' városra, 's helyébe 15 öl hosszú 's ugyanolly széles tér jelölteték ki vesztő-helyül: itten tehát a' megye tulajdonjoga kétséget nem szenved; 's ha csupán arról volna szó: legyen é a' megyének törvényfája vagy nem? a k k o r e z e n tárgy könnyen volna mellőzhető. Azonban van a' do-lognak egy más oldala, mire P. thiró ez alkalommal különösen figyelmessé kívánta tenni a' RRet; ugyan is alig van az országban, ugymond, hatóság, melly-nek börtöneiben ollyannyira volnának egymásra hal-mozva a' szerencsétlen rabok, mint Pest vármegye aránylag szűk tömlőzeiben. Nem boesátkozván az erkölcsiséget veszélyeztető mételyes együttlét is-mértetésibe, indítványzó élénken rajzoló a' beteg-ségek számtalan fajait, mellyek az egymásra zsu-folt szerencsétlen áldozatok közt dulongnak 'skéré a' RRket: ne szalasztanák el a' kínálkozó alkalmat egy fölláttandó dologház-telek megszerezhetésére, mit ugy vélt eszközölhetőnek, ha küldöttségre bizat-nék olly formán egyezkedni a' városhatósággal, mi-hezképest a' vesztőhelyért cserében valamely vá-rosi telek kéressék; azon esetre pedig, ha a' város illy esere-egyezkedésre hajlónak mutatkozván az átengedendő eseretelkért még pénzbeli pótlékot is kívánna — ez iránt is választmányi eljárást javasolt. Indítványa elfogadtatott.

Élénken tárgyalaték a' h. tanács azon intéz-vénye is, melly az iparegyesület alapszabályin ki-ván részben változtatni; szoros értelemben vett lecz-kéket tartatni tilt, fölolvásokat egyedül Pesten enged meg, az egyesület által kiadandó 'Hetilap'ot censura alá boesáttatni kívánja, mindezek eszközlé-sét a' megyére bízván. Mindenek előtt igen felöl-lőnek ismérteték azon különbségtétel, mihez képest fölolvások tarthatása Pesten, a' minden tekintet-ben gyupontban, megengedtetik, egyebütt pedig nem; ezt némelyek másként nem magyarázhaták, mint hogy a' fővárosban szabad az értelmiséget ter-jeszteni 's itt joga van mindenkinek műveltségre tö-rekedni 'stb. de az ország többi vidékein minde z t i l a m a z t a t i k. — Engedjenek meg az illetők, hogy e' részben néhány észrevételt kell tennünk. A' tani-tási 's tanulási szabadság nemcsak minálunk de a' világ bármely nemzeténél a' legnagyobb fontossá-gu, 's azért ha e' részben korlátozó lépések vétet-nek észre, méltán keletkezik aggodalom, 's a' viz-sgálódásnak csakugyan helye van; azonban azt állí-tni hogy e' részben minden megszorítás nem czélo-zásra, mint az értelmi kifejlés akadályoztatására, ez csakugyan merész következtetés. Jelesül mi a' főnforgó intézvény megszorító tartalmát illeti, mi benne nem látunk egyelőre mást mint kellő ovako-dást olly ügyre nézve, melly épen azért, mert szer-fölött nagy fontosságú, könnyen veszélyessé is vál-hatik. Nálunk, hol a' tudomásul vételi és fölügyel-si jog még olly kevéssé vannak kifejtetve, a' hol épen ez oknál fogva beavatkozás türetik ollykor ott is, hol annak tán legkevesebb van helye, máskor meg ellenszegülés tapasztaltatik olly esetekben is, mi-dőn a' fensőbb beszólás törvény-és jogszerű — ná-lunk nem vehetni rossz néven, ha a' kormány ugyan-csak rézszen áll, 's nem ritkán tanácsosnak lát gátol-ni valamit még keletkeztében, mint a' már fönlévő működése iránt, örökös jogharozot küzdeni ex prin-cipio capiendae notitiae, vagy titulo supremae in-spectionis 'stb. Ezen gyakori collisiók kormány és nemzet között azon arányban fognak ritkulni, a' mint a' tudományos fejlettség köztünk jobban terjed; mert ekkor mindenik fél egyre tisztábban fogja is-merni saját körét, 's míg fölülről meg leendnek gyö-ződve az iránt, hogy a' n e m z e t k e l l ő l e g i s m e r v é n mind azt mi őt illeti — oknélküli beavatkozásoknak határozottan ellenmondand, ugy más részt mi is sok-kal higgadtábban szólándunk sok ollyatén tárgyról, melly most forrásba hozza vérünket, mert akkor nem az fog többé határozni: mellyik fél bír makaesabbul ellenmondani, vagy szegülni, hanem az: mellyik fél bír nagyobb értelmi sullyal 's mellyik fél képes eseklvése jog- és törvényserűségét világosabban megmutatni. — Különösen a' jelen esetre vonatko-zólag növeli a' kormány ellenörködési hajlamát ma-ga a' tárgy minősége is; mert felednünk nem sza-bad, miként a' milly üdvös eredményei szoktak len-ni a' kellő uton eszközölt tanításnak; szintolly ves-zélyes következtetése lehetnek az oktatásnak ottan, hol tanulók, tanítók és tanulási tárgyakra n é z v e szükséges ezélszerű szabályok nem léteznek. Ha a' közoktatás állapotja hazánkban nem ollyan, melly akár a' kor egyre magashuló követeléseinek meg-

felelne, akár a' napról napra öregbülő a n y a g i és szellemi szükségérzetet kielégíteni képes volna: ám akkor kövessenek el Pestmegye RRdei mindent, hogy e' pangó állapot hovahamarább jobbra fordul-jon, 's a' közoktatás és nevelés ügye — minél na-gyobb jelentőségű sem e' hazában sem a' világ bár-mely állodalmában nem lehet — országos intézke-dések által emeltessék tőkélyesbítették. Nem épen nagy ideje, Pestmegye termében volt hallható, hogy már csak azon okból is kerülni kell minden aprólé-kos pótolgatást, mihez képest a' folyvást növekedő baj nyomasztó érzete annál hamarabb előidézze a' gyökeres orvoslást; — alkalmazzuk ez elvet, 's lát-ni fogjuk, miként a' közoktatás terén — ha ez való-sággal elhanyagolt vagy parlagmező — rögtönzött pótlékok után esengenünk nem igen kellene. Ha pe-dig a' mondott ügy ollyan, melly a' méltányos igé-nyeknek megfelel — mit mi egyebiránt állítani nem akarunk — akkor még kevésb okunk van panasza-rakadni az érintett korlátozás fölött. Különben bár-mennyire hasznosoknak ismértjük is a' tanulságos társalgásokat azokra nézve, kiknél föfeladat a' már meglevő ismeretesirákat fejleszteni; — nem vall-hatjuk azokat kielégítőknak ollyanok irányában, kiknél először szilárd alap-letételről kell gondos-kodni, mielőtt a' további építés munkába vétetnék. A' főnálló nevelési 's oktatási rendszer egészen más elveket követ az ismeretek terjesztésiben, mint mellyet a' nem rég keletkezett iparegyesület tankö-reben alkalmaztatni láttunk; — e' két külön rend-szer összhangzólag egyenlő kiterjedésben nem mű-ködhetik, meglehet előbb utóbb ellenséges érintke-zések fognának kifejlődhetni az ó és új között, ha t. i. ez utóbbi szabadon terjeszkedhetnék: azért, véle-ményünk szerint, nem is arra kellene törekednünk, hogy a' főnálló rendszer mellőztével, vagy épen an-nak ellenére magánykísérletek u t j á n u j rendszer magyai hintessenek, hanem inkább oda volna irány-zandó minden törekvés, hogy a' régi szoros vizsgá-lat alá vétessék, ha szükség, az ujabbakkal szem-közt álltassék, mindenik fél fény- és árnyékoldalai kiszemeltessenek, illy közakaratu előkészülés után a' közoktatás Magyarországnban mind a' kor általá-nyos kívánatihoz, mind különösen alkotványos vi-szonyink és szükségink követeléseivel illesztessék.

Amnyival inkább szükség volt mindezt habár futólag is érintenünk, hogy kitéssék: mi sok függ attól, millyen szempontból vétetik e' vagy ama' tárgy tekintetbe; nem ártana ezen körülményt nagyobb fi-gyelemre méltatni, 's a' fensőbb helyről érkezett le-iratok, intézvények 'stb. tárgyalásakor nem min-dig és szünet nélkül ez elvből indulni ki: megszorító, tehát káros, sőt veszélyes; — hanem mielőtt itélet hozatnék, körültekinteni a' cselekvés gya-korlati terén, 's látni — ha csak részben is, azon kö-vetkeztetéseket, mik a' tervezett lépésből, ha t. i. annak korlátok nem vettetnek, valószínűleg származni fognának, mint szinte kellő szemügyre venni azon állapotot is, melly a' korlátozást, legalább darab időre, szükségessé vagy menthetővé teszi.

Egyebiránt a' hosszas vitatkozásnak ez eset-ben sem lett olly kimenetele, mint előre gondolha-tó volt: röviden t. i. az mondaték ki határozatképen, miszerint a' RRdek ez ügyben most nem irnak föl, magát az intézvényt eljuttatják az iparegyesülethez erre hagyván, hogy akadályoztatva levén netalán törvény-engedte hatáskörében, ez iránt annak ide-jében a' megyéhez folyamodjék, a' mikor aztán e' tárgy közjogi ténre fog átvitetni, 's elvileg megvi-tattatni. —

A' váczji jár. jegyzőtestület által benyújtott folya-módás iránt, mellyben az érdekeltek hálás szívvel ismervén meg Pestmegye RReinek utóbbi ország-gyűlés alatt irantok tanusított atyáskodó figyelmét, állapotjoknak statutum általi biztosittatását kérik — először is P. thiró nyilványitá nézeteit. Előadá-sából kiviláglott, miként hazánkban akár erkölcsi akár közgazdálkodási tekintetnél fogvást a' községi jegyzők állása szerfölött nagy figyelmet érdemel; hozhatnék föl, ugymond, akár hány példát annak be-bizonyításaul, hogy egész helységek virágzó jólé-te vagy erkölcsi romlottsága 's ezzel páros szegény-sége nagy részben a' jegyző jó vagy rossz tulajdon-ságiból magyarázható: hol a' jegyző korhely, er-kölcstelen, ott a' nép is hasonlóan tapasztaltatik, főleg hosszab együttlét után 's ha a' jegyzői hiva-tallal a' tanító is össze van kapcsolva; ellenben jó erkölcsű, szorgalmas és takarékos jegyző mondott körülmények közt üdvös hatással szokott lenni a'

helység erkölcsiége 's anyagi jóllétére is. Ha még ide gondoljuk azon jelentékes szerepet, mely a községi jegyzőknek adóbehajtáskor jut, lehetetlen meg nem győződnünk egy részt a felől, miszerint a közgazgatás ezen utolsó organumai valóban közfigyelmet igényelnek, más részt meg önkénytelen is el kell ismernünk, ha a mindennapi életre vizsga szemtetünk, hogy a jegyzők állása, főleg az elhamarkodott 1836ki 9d. t. cikkknél fogva nem olyan, mely a közjólét érdekében javító változtatást nem kívánna. Nézzük végig a megyei számtéti jelentéseket, 's borzadva kellend látnunk, miként az adóbeli restantiák majd minden lényeges különbség nélkül a bő vagy szüktermésre — évről évre nagyobbodnak; hogy e szomorító tüneménynek más nem kevesebb súlyos okai is vannak, kétséget nem szenved; de tagadhatlanul igaz az is, hogy ezen nyomasztó állapot nem kis részben idéztetik elé a községi jegyzők abnormis állása által. Szükség tehát addig is, míg törvényhozásunk a nyűgöző viszonyokat rendezné, a megye helyhatósági jogaihoz képest a baj enyhítéséről gondoskodnunk annyival inkább, mivel magok a folyamodók mintegy kijelölik azon pontot, mely rájuk nézve leginkább nyomasztó, azon körülményt t. i. miszerint fizetéseiket kénytelenek le v é n közvetlenül 's minden főnsőbb gyámol nélkül behajtani, helyzetök törvényszerű hivatalosok helyett majd szolgálai függéssé aljasul. Mi a folyamodás azon részét illeti, mihez képest a jegyző fizetése az illető község adójához rovatni 's megyeileg behajtani kérétek, erre nézve több nehézség állott elé; ugyanis vannak községek, hol a jegyző bizonyos közjöveldelmekből húzza fizetését, itten tehát egy előre a jegyződíjt adóba tudni alig lehet. Említve volt továbbá, miként a jegyzők fizetése szabad szerződés — *transactio* — utján szokott megállapítani, ugyanazért, főleg a főnálló törvény tekintetbe vétele mellett, a tervezett adóba tudás statutum utján csak ugy eszközölhető, ha ez iránt előleges értesülés után az illető községek megegyezését jelentenek; ehez járult még azon körülmény, mihez képest tulajdonképen nem a jegyzők azok, kikre az adóbehajtás közvetlenül van bízva, 's így nem minden kifogástól ment amaz állítás, miszerint a községijegyzők kötelesek levén a kivetett házi 's hadi adót behajtani, ez által gyűlöletesekké válnak, 's magok fizetésének beszédhetése szerfölött nehezítették; sőt az sem áll, hogy a jegyző maga kénytelen behajtani szerződésileg kikötött fizetését; ezt ő mindenkor a helység pénztárából kapja egyszerre, vagy évszaki részletekben. Megjegyzé még központi fősz. bíró azon gyakorlati nehézséget, mely az új elv é l e t b e léptetéséből valószínűleg származni fogna, 's mihez képest a községek — melyek ugy is eléggé terheltetvék — új teher fogna rovatni; ugyanis nem a helység pénztárából de közvetlen a megyétől huzván fizetéseiket, ezek fölvetelére utazásokat kellend tenniük a megye főhelyéig, ezen utazások költségbe kerülnek, melyet szinte a község viselend. Ily különféle nézetek közepett arra nézve egy volt a vélemény, hogy választmány küldessék ki, de annál nagyobb eltérés tapasztaltatik az iránt: kimondassék é azon elv, mellynél fogva Pestmegye RReia' házi pénztárból kívánják a községijegyzőket fizetni 's e' kimondott elvet az egész megyére akarják é alkalmaztatni vagy mint másodalispán ur javasla, csak azon községek körében léptetni életbe, melyek a rájuk kivetetni szokott adó lerovásában eddigelé legpontosabbaknak ismertettek: avagy minden előleges utasítás nélkül nevezessék választmány, mely a kérdéses folyamodást tárgyalás alá véve ez iránt véleményt adjon? Heves vita után az indítvány ez utóbbi része ment határozatba. —

Most K. L. indítványa következtében szolgabíró urakra 's azok politialis hatóságára került a sor; indítványzó visszaemlékezvén az isméretes gácsi eseményre, kéri a RRket, hogy fejlődő iparunk érdekében gondoskodjanak, nehogy hasonló visszajeszto példák által a külföld különben is gyanakodó iparüzői 's gyárosai a hazánkba településtől egészen elidegeníttessenek; kívánna tehát határozat kép kimondatni, miszerint törvényes bírói ítélet nélkül — csak ugy politialis auctoritate szolgabíró urak a gyártást szakmailag értő 's üző egyedeket, mint szinte általában a hazai iparvállalatok részeseit — le ne huzathassák. Erre másodalispán ur megjegyzé, miszerint eddigi szokás szerint még a mesterlegény sem botoztatott meg csekélyebb kihágások-

ért, nehogy arra ez által valami szenny háramolván, a czéhbeli mesterek közé fölvetetés alkalmakor az egyszer egy büntetett kénytelen legyen új meg új nehézségekkel küzdeni; ha tehát illy gyakorlat létezett eddig mesterlegényinkre nézve, nem méltányos kívánat é, hogy illyesmi állapittassék meg a főnérintett iparosak irányában is? sőt szöfő tovább megyen, 's azon gyakorlatot, mihez képest a járásbeli szolgabíró akármelyik falusi bíró vagy eskütett is megcsapatható — megszüntetni ohajtja. Az indítvány ezen utóbbi kiterjesztéssel fogadottat el, mihez képest szolgabírói veretés alól nemcsak a gyártó osztály hanem a falusi előjárók is kivételvék. Ezután a polgári kiténtetések hirdetése következett, miből láttuk hogy Borsod volt két követünket táblabíráji közé sorozá; Szentkirályi M. másodalispán Szathmár-Németi és Esztergom kir. városok részéről, Kossuth Lajos pedig ugyan Esztergom város által polgári oklevéllel tiszteltettek meg a városi ügy körül tanusított buzgalmokért. —

Budapesti napló. (Martz. 23kán.) Tavasz be-köszöntésül mart. 20kán olly hóviháros fürgetegünk volt késő estig, hogy e' napi zöld esütörtökünkét zöldnek épen nem hanem valóban fejtérnek kell az idén neveznünk. Mint gyermek a piros tojásnak; ugy örülne minden ember és állat a tavasznak; ha az még csak papiroson vagy is csak kalendariumban nem állana. Vajha ohajtásink jövönk rejtelméi a beállandó kikelettel valósulásba indulnának! Ha virágok himporát szélvész sodorja vagy zápor mossa el, gyér termést hoz a nyári időszak; épen így vagyunk most egyesületeinkkel, melyek belviszályaik által emésztik föl az elhíntet magvak esirait; 's aztán nem esuda, ha kedvező körülmény előfordultával is kevés süker mutatkozik, ha csak újra ott nem kezdjük, hol először voltunk. — E' napokban a járdán tisztos hölgy menyén egy targonczás zörgött elibe, 's a nélkül hogy kitérésre időt hagyana, moeskos portékáit a hölgy selyem köntösével érintkezésbe hozá, mire a hölgy természetesen szives pillanattal nem köszönhete, e' kártékony 's kiméltetlen bánás miatt azonban egy épen ott elballagó nádpálcás urban védőre talált a hölgy, az ur t. i. boszusan szólítá meg a targonczást: miért nem tér le a járdáról, mely gyalogak számára készült? mogorva és goromba — de magyarul — hangon erre az volt a válasz hogy más is kitérhet. Mire a nádpálcás a' targonczás vállai gyorsan találoztak; sértett vadként bősziült föl ezen a napszámos 's a pálcázatalajdonosnak iramodni kellett; szerenésére egy kávéház ajtaja tárult elibe menedékül, hol az üldözö még sokáig leskelődött martalékára. A' tettet nem javaltuk; de annyi bizonyos hogy majd minden szennyes mesterinastól és targonczástól elég illedelmelenséget tőr illy találkozásokban nem ritkán a közönség legmiveltebb része. — Mult héten egy háztulajdonos nemes négy éves gyilkosság alapos gyanujából bűnvádi kereset alá került; ugy szinte egy gazdagságra tilos utakon törekvő hajdan híres ügyvéd minthogy álváltó — készítés v. váltók hamisítása számos tanu által bizonyított ellene — börtönbe tétetett; 's mi igen nevezetes e' kettős történeten, tapsban nyilvánult a közvélemény rokonszenve! Bartay volt színház-igazgató fölött is mindinkább súlyosuland a közvélemény, ha az élethekepekbe iktatott jöveldelmi adatokat, meg nem ezáfolja, melyek valódisága esetén majd 15 ezer pfrt évi tiszta jöveldelmnek hágot volna nyakára; mi ha mást nem is, annyit mindenesetre igazol, hogy valódi magy ar e m b e r volt, ki még holnapra sem sokat gondol. — Méltánylással említtük Kárgling k. a. egyik jeles festésznök azon nemes tettét, hogy egy 120 pgró ftra becsült művét sorsjátéki jöveldelmzés által szándékozik a szépesi nyomorgók javára fordíttatni, mellynek jegyei mint halljuk 2 pgró ftrjával már el is kelték! — Pestmegye legújabb határozatánál fogva ezután gyárnokot, mesterembert 's helységi előjárót többé nem szabad botozni! azaz hogy: őket nem botozzák ugyan, de hogy ök ne botozzanak, az más kérdés, — 's mielőtt ez meg lesz fejtvé, még aligha sok inas nem szökik meg k e g y e l m e s g a z d á j a p á l e z á j a e l ő l. — Utóljára ide iktatjuk még azt is, hogy Pestvárosa választó polgársága kikötött önmaga határozott építtetni. Ha ez minél előbb létesíttetik, annál dicsőbb! de mivel tudunkra leg-alább erre *idő és mód* mindeddig nincsen megállapítva — míg ez ügy illy kétes bizonytalanságban tétováz, minden illó tisztelet mellett 's tova nincsen sérelmi árnyéklattól ninc é joga minden ez ügybeli ürügy- és körülmény- ismerőnek felkiáltani: quando coeli! A' még folyvást akadályozott hajózás 's roz utak miatt a' legközelebbi Jó-zsefnapi vásáron mind a' hazai termékek mind a' kézmű-cikkekeknek középszerű kelete volt; egyedül a' gyapjút keresték annyira, hogy ez utóbbi ezikk raktárai jobbdán mind kiürültek 's a' jövő nyírésre is magasra szökcent áron köttettek szerződéses. A' részletekbeni adás-vevés a' kedvetlen időjárás miatt szinte csekély volt. Karton és vászon azonban tűrhetón kelt, a' nyersbőr és pályinka derekasan, fagygyu, habár esökcent áron is, szapora vevőre talált, a' gubacsot, rezeceolajat és hamuzsirt valamivel jobban fizették. Méz és nyulbőr nem igen kellett. Hazai termékek árát legközelebb számunkban.

A' kisdedovó intézete ket M. O. terjesz. Egyesület 1845. évi mart. 25kén délelőtti 10 órakor tek. Pest megyeháza kisebb teremében folytatva tartandja idői téli rendes közgyűlést, mellyre a' t. ez. alapítók, rendes részvényesek, 's minden ügybarát szivesen hivatalosak. Stuller Ferencz egyes. titkár.

A m e r i k a.

Uj-York febr. 6. Oregon-vidék kérdése, mely már 30 év óta fekszik a' haz előtt, előbbi számunk közlése után nagy többséggel feb. 3. elfogadott; az erről szóló bill (t. javaslat) nevezetes pontjai következők: az egész Oregon-vidék 42° és 54° közt az egyesült tartományokhoz csatoltatik. Egy kormányzó titoknok és főbíró öt évre fognak ott választatni 's minden félévben Washingtonba üzenet küldetik ezen hatóság működéséről tudósítást adandó, 's utasítást veendő. A' kormányzó a' tartományt kerületekre fogja osztani, 's gondja leend a' katonaságra. Mielhelyt a' lakosok száma 5000t meghalad, kik 21 évnél idősebbek, azonnal felhatalmaztatvák helyhatósági 's törvényhozói testület-alakításra. Az elnök kötelessége leend erősségeket, 's a' közlekedés 's kereskedés könnyítése végett utakat állíttatni. Minden a' gyarmatban letelepedő, ha 18 évesnél idősebb, 640 hold földet kap; ha pedig házas, akkor feleségére 169 holdat 's ugyanennyit kap minden gyermekére, kik 18 éven alul vannak. — Mexico — hajdan spanyol alkirályság, 25 év alatt, mióta t. i. politikai függetlenségét kivitta — egy eszázárt és 6 elnököt tisztelt. Eszázára volt Iturbide, ki Tampicoban agyonlövetett; elnökei voltak: Victoria, Pedraza, Guerrero, Bustamente, Gomez Ferrias, és Santa Ana. Ezek közül Pedraza szerzetes ruhában szökött meg; Bustamente háromszor emeltetett kormányra, 's végre ugyanazon Herrera által buktatott meg, ki legújabban S. Anát száműzeté; ez utóbbinak állásáról szóló hírek még mindig bizonytalanok.

Spanyolország.

Madrid mart. 3. A' képviselőház tagjaiból ki-nevezett választmány, mellynek kötelességeül tétetett véleményét adni a' még el nem adott papi javak visszaadásáról szóló törvény miképi végrehajtására iránt — véleményésében három részre oszlott, 's ez okból leghihetőbb az, hogy új választmány fog kineveztetni. A' kamra néhány nap a' kóborlók fékeztesétét illető törvény tárgyalásával foglalkozik. — Spanyolországban az uti rablók és tolvajok kiváltságos honában, esempészek és hontalan cigányok számfelletti sokaság czirkál, 's kalandozva üzi vétkes mesterségét. E' veszélyes néposztály leginkább azon tartományok felé vonul, mellyekben a' zendülés félig elnyomott szikrája hamu alatt vár éltető levegőre, hogy itt borzaszto guerilla-csapatokat alakíthasson; e' jelenet arra bír a' kamra két tagját, hogy illy kóborlókat az állandó katonaság közé soroztatni indítványozá; de e' czélirányos indítványának sértett göggel szegült ellene Narvaez hadminiszter, mert szerinte ezen intézkedés a' mostani katonaság szabályozott helyzetével nem azonosítható 's méltóságával meg nem egyeztethető, mert a' tábor meggyaláztatását látna abban, ha az ország kóborló vétkeseinek csak köztük juthatna illendő hely. A' hadminiszter ezen észrevételére Negrete megjegyzé: mikép St. Quentin, Lopezant's Pavia mellett a' spanyol hadseregbe soroztatott kóborlók igen vitézul viselék magokat, 's az illető tábor épen nem tartá magát általok megbecsteleníttetnek. — A' papság igazatát már az egyházi szószékeken is megkezdé: a' népet részére hódítván általa a' már elalott papi jószágok visszaadását is eszköz-lendő. —

A n g l i a.

Febr. 27én a' felsőházi ülésben Beaumont l. az olasz számüzöttek ügyét hozván szőnyegre kérdezvén a' ministerséget, meg volt é hitelesen győződve egy Corfuban kiütendő zendülésről? felszólíttatott é a' Londonba menekültek kiszolgáltatására? 's mikép intézkedet? Aberdeen gr. hosszszas, de nyílt válaszával tökéletesen megnyugtató a' házat előadván: hogy a' közel lefolyt két évben Olaszorsz. fenyegető mozgalmak vétettek észre. Ezek igazgató központjának London tartatott. Következetesnek tartá tehát a' londoni kormány minden levelet, mellyek Mazzinihez czimeztettek, felbontani; de egyszersmind szigoron megtiltá: hogy semmiféle külhatalom ügyviselője, vagy képviselője a' felnyitott levelek tartalmáról egy betűt se tudjon meg; a' neveket pedig örök hallgatás köde burkolja, senkit ezért üldözés köde ne keseríthessen. stb. ef. — A' február. 28ki alsólházi ülésben Duncombe peesétsértési 's leveletartóztatási indítványát hozá vitatkozás alá, de melly Graham nyilatkozására elmellőztetek. — Dublini lapok szerint Victoria királyné a' közelgő nyár júliusában Irlandot akarja meglátogatni. O'Connell

e' végett a' dublini községtanácsban indítványt tend egy küldöttség-kinevezésre, mely a' lordmajor vezérlete alatt Londonba menjen kijelentendő ő fölségének azon szíves örömet, mely irlandi alattvalóiban támadt azon hír felett, hogy királynéjoktól meglátogattnak. — Némely lapok ehez teszik még: hogy Dani a' repeal-gyűlésben indítványozza, vagy inkább meg fogja parancsolni: hogy a' királyné itt léte ideje alatt minden politikai mozgalom pihenjen. Ezen tárgyat az ősz izgató a' heti repeal-ülésben is érinté intvén a' repealereket: ne azonosítsák a' királynét tory ministeriumával. **O'Connell** szívesen látná ugyan a' korona oldalánál Melbourne ministert, de fájdalom! a' szegény hölgy (poor lady) politikai dolgokban magától mitsem tehet: koronája tanácsnokit a' parlamentti többség erőtetni nyakára a' nélkül, hogy kérdenék: vajjon a' miniszter-választás egyszermind az ő választása é? — „Szívemből mondom: Victoria barátneja Irlandnak!”

Mart. 5ki alsóházi ülésben a' jövedelmi adó-billt a' választmány keresztül vitte; tétett indítvány a' bill fölértelmezésére iránt, de ez 96 szóval 23 ellenében megbukott; hasonló fogadtatásban részesült azon indítvány is, mely a' jövedelmi adónak három esztendőig tartóságát kettőre akará csökkenteni 's 69 szóval 17 ellen félretétett. Peel határozottan ellenmondott mostanra minden változtatásnak a' nevezett billre nézve, sőt kinyilatkozta, mikép arról sem kezkeskedhetik: vajjon a' jövedelmi adó három esztendőn túl is nem fog é életben maradni? Sandon l. egyike a' leggazdagabb angol aristokratáknak az általános angol adózási rendszer megváltoztatását hozá szóba, különösen javasla az indirect adót, mely a' népet legterheesebben nyomja, direct adóval föleseréltetni. Mart. 6án az alsóházi ülésben a' vasutbill tárgyalatott. Hallani leheté a' földbirtokosok kifakadásit azon visszazélesek's kivált megkárosítások miatt, miket szenvednek a' mindenfelé kanyargó vasutvonalok 's ezek körül foglalkozó mérnökök és napszámosok miatt; azok a' földbirtokot derékban szegdelik keresztül, ezek nem nézve a' vetésekre mindent összetipranak 's b. Sibthorpe fenyegetőző beszédében ugy nyilatkozott: hahogy valamely földmérés az ő birtokán mérnőki karót, vagy bármí jelt tűz ki felhatalmazás nélkül, ő a' régieknél isméretes „argumentum baeuli” segítségével üzendí el azt. — Mart. 4én Londonban 150 sütőmester gyűlést tartott, melyben elhatározták: hogy olyan sütőnek, ki kenyerét a' szabott áron alul árulja, egy molnár vagy lisztárus se batorkodjék lisztet eladni. E' czélra a' jelenlevők kölcsönösen biztosíták egymást, hogy senki közülök olly molnárral vagy lisztárussal, ki a' főnebbi szabályt nem tartja meg — kereskedési viszonyba nem boesátkozik. Legott választmány is neveztetett a' hozott határozatot végrehajtandó, 's a' felett örköndő, a' közönség egy része pedig embereket bizott meg ezen 150 sütőnek kitadására, 's kötelezni szándéka magát: hogy e' 150 sütőtől kenyeret nem vásárland.

Franciaország.

Mart. 5ki páirkamrai ülésnél, nézők, és hallgatóság legnagyobb számmal. A' tanácskozáson Nemours hgés minden minister jelen vala. Napirenden a' titkos költségekről t. javaslat volt. A' vitaközvet Molé így kezdé meg: „Guizot a' conservatív párttal azonosítá magát mondván: „a' conservatív párt én vagyok” a' minister az 1832ki oct. 11ki kabinet óta egész 1840. oct. 29ki ministerségig csak pártolt, erőten 's kormányzásra tehetlen ministeriumot lát. E' nyilatkozatnak forrása egyedi önzés, minthogy minden elvű kormánynak érdekében áll magát az ország előtt nélkülözhetlennek bizonyítgatni, és ez rendén van; de midőn látom, hogy Guizot egy olly kormányra mondja ki az átkot, melynek ő tagja nem vala, kötelességnek tartom annak védelmére szót emelni, 's kezdem azon hajdani három társimon, kik most a' minister oldala mellett katonáskodnak (kazaj.) A' minister egész beszédéből kirí a' megbántott nem tetszés, mely váddal támad meg, ki más ministeriumot is pártola csatlakozásával, még pedig ollyat, melyet ő az ellenzék homlokán elkeseredten ostromlott. Szónok kérdi: honnan van, hogy a' kormány befolyása olly hatástalan? honnan van: hogy inkább ő vezetettik a' többségtől, mint ez tőle? 's miért akarja ezen többség őt elhagyni annyiszor, mennyiszor hatalomról letaszítottása nem forog fen? felelet: mert a' mostani ministerium az országnak

semmi igényes érdekével nem foglalkozik, mert sem a' közönséges érdek kérdések szellemének, sem személybeli ügyek kívánatnak elégtételt nem szolgáltat. Itt az apr. 15ki ministerium védelmébe boesátkozik szónok 's diéséretére említi, hogy az a' megkegyelmezési iniciatívát fogantatba tudta venni, holott a' mostani minist. az ötös kamat-változtatást nem merte indítványozni, 's ekkép helyette azt egy conservatív képviselő teljesíté nyugtalanságba ejtve a' töképezéseket, 's véget szakítandó a' börzejátéknak. Ha, folytatja szónok, a' jelen ministerium továbbra is föntarthatja magát, 's elveit institúcióink szellemében fogantatosítandja, akkor bizodalammal ismét megajándékozom, de ez alkalommal azt megtagadom tőle. Guizot: „Hogy conservatív, de egyszermind szabadalmú politika üdvösen kormányozhasson: a' conservatív pártnak szilárd 's felbontatlan egységűnek kell lenni, 's minden erővel gyamolítia azon kormányt, mely az ő kifolyása, 's melynek hatalma alatt ezélja felé vezetetik. Vádolnak bennünket, hogy kormányunk nem eléggé cselekvős. E' vád legott alapjában rendítettik meg, ha csak a' mostani kamrai viták a' 's az ezeket előidéző tények emlékezőnk vissza. Nem rettegek a' népszerűtlenségtől, mert tudom, hogy minden statusfűnek jutalo mdíja ez szokott lenni. Mi a' conservatív pártnak épen nem hizelegtünk annyit, mint az előttem szólott szónok ur és társai. Ezután szemére veti Molénak, hogy helyét változtatván az ellenzékhez csatlakozott. Végre a' jelen kormány eljáró polit. mind kül mind bel ügyekre nézve kielégítőnek, méltóságosnak állítja. Molé válaszolt azon pontra, melyben őt Guizot színezet-változtatásról vádla állítván: hogy elve rendületlen, azt soha áruba nem boesátá, mint a' miniszter, kinek a' hatalomvágy mintegy lelki betegségévé vált, ezután az ellenzékéről jegyzé meg, hogy épen nem olly szerenesetlen irányú, melynek véleményéhez becsületes hazafinak hajlani nem lehetne olly kérdésekben, melyek egyenesen országos jólét eszközzésére czéloznak. Duchatel belminiszter a' kabinet politikája helyességét mutogatja. gr. Montalembert a' miniszterium ügytelenségét leginkább azzal akará szem elé hozni, hogy a' vasut-vonalokra felhasznált olly roppant költségek után sem mutatni hasonlót azokhoz, melyek Anglia, Belgium 's Ausztriában azon idő alatt építettek. Mart. 6. és 7én ugyanezen tárgyról folytak a' tanácskozások, 's a' kedélyeket egyes nyilatkozatok ugy felingerlék, hogy csak elnöki kibékítés hárihatá el a' komolyabb következtést. Végre a' titkos költségekről miniszteri javaslat szavazat alá boesátatván, az 111 szóval 44 ellen elfogadtatott. Ezen szavazásra a' Presse Molé lapja megjegyzi, hogy az örökös párség megszüntetése óta ez a' legnagyobb ellenzék a' pársék közt; mely folytonos növekedésben van, mint-hogy a' választás felirata t. 39. c. 11. n. z. ki szavazat öttel szaporodott. Mart. 3án a' követkamrában a' polg. hivatalnokok nyugdíjárul szóló t. javaslat tárgyalását bevégezvén ellene 157, mellette 32 szavazat nyilatkozott, 's így a' t. javaslat félre lenne vetve, mivel azonban a' szavazók száma a' 230at meg nem üte, még egyszer fog szavazás alá kerülni. Az elnök felolvastatá a' jelen nem volt követek neveiket, 's kitént, hogy a' conservatív párt volt hanyag, mi miatt ellene még a' jour. de Débats is kikel.

Mart. 5én a' követkamrában a' nyugdíjak iránti t. javaslat került tárgyalás alá, de a' követek a' pársék házába sietvén a' két conservatív hős Guizot és Molé közti esata szemléjére, az ülés nem folytathatott. E' napon az érintett házban a' titkos költségek fölötti vitákat kezdék meg. Molé a' ministerség megbuktatására erős pártot alakított. Bővebben lásd feljebb. — Algírban olly telet tudatnak a' febr. 22ki hírek, minő még e' vidéken emberemlékezet óta nem volt. A' rendkívüli hősuly több házat nyomott össze, 's több emberéletet oltá ki. Febr. 14én Mesrata faluban földalatti tompa dőrej volt hallható, 's nem sokára a' földön több helyen széles hasadékok vétettek észre. Az arabok legott elhagyták lakjaikat, melyek a' folytonos földingás miatt összedültenek; a' domb, melyen a' falu épült, elválna a' mellette emelkedő hegylából, a' faluval együtt a' folyóba rohant 's később ezen túl is nyomult. A' folyam más medret vön, a' lakosok a' hegy barlangiba menekültenek.

Schweiz.

A' jezuitákat illető kérdés iránt febr. 28ki ü-

lésben a' tegnapi szavazást Schaffhausen folytató, 's egyszerűleg a' jezuiták kiűzetésére szavazott. — St. Gallen még most nem akar egyenesen a' kiltatás mellett szavazni, habár hajlandó hinni, hogy olly szerzet, mely különféle szerkezetű 's alkotvány statusokból mintegy 40 izben hajtatott ki, nem a' legjobb irányú: mivel azonban Schweiz több tartományból egyesült álladalom, 's ekkép az, mi egyiknek káros, nem ugyanilyen a' másíknak, tanácsosnak tartja Luzern barátságosan felszólítani: határozata visszahuzására. Jelen ingerült helyzetben pedig szép alkalom nyílik a' jezuitáknak megmutatni, hogy a' haza boldogságát szívükön hordozzák, 's nem fognak a' luzerni meghívásnak hódolni. Graubünden üzi a' jezuitákat. — Aargau most is mint előbb a' jezuitákat a' haladás, szabadság, becsületeség 's polgári jólét legesküdtébb ellenségének tartja; illy szerzetet egy józan status sem fogadhat be. Turgau a' menekülőkről szóló határozatra hivatkozik, mert e' határozat nemcsak ollyan egyes menekülőkről szól, kik idegen kormányok által vétkestettek miatt száműzetvék, hanem olly társulatok tagjaira is terjed, melyek valahol veszélyeseknek bélyegeztettek. A' jezuiták társaságát a' római egyház maga is veszélyesnek bélyegzé; Schweizba tehát a' nevezett határozatnál fogva sem vezethetők be. Ezelőtt két évvel Luzern is elismeré, hogy a' jezuita tanítási elvek nem azok, melyek egy republica ifju nemzedékét polgári alkotmányos életre készíthetnék, ók a' köztanító intézeteket monopoliummá tevék, 's az egykor bekövetkezhető absolutismusnak akarák megvetni alapját. — „Wald” a' szövetségi gyűlésnek önmaga 's a' nép iránt szoros kötelessége összevetett vállakkal egy olly rend megsemmisítésére munkálkodni, mely a' haza szabadságát 's önállóságát, a' törvényes rendet 's a' cantonok békéjét aláásni mintegy feladatánl tűzte ki. — „Wallis” Ha Schweizba titkos társulatok, minők a' szabad kömüvesek — bebocsátattak, miért foszthatnának meg a' jezuiták hasonló szabadítéktól? Ha ma megengedtetik a' radicaloknak a' jezuiták kiűzetése, nem fogják é holnap hasonló merénnyel minden szerzet, papi nevelő-intézetek, püspökség 's az egész clerus eltörlesztését kivánni? Szónok büszkén vallja magát jezuiták neveltjének 's állítja: hogy Wallis nem fog a' veszélytől visszaretenni, mit a' jelen kérdés eldöntetése idézhetne. Wallis nem számlálja elleneit, hanem istenéhez fohászkozik, 's azután rohan: győzni, vagy halni. A' gyűlés elszólt. Következett ülésben Tessin képviselője nyilatkozott: „Tessin canton mond szónok — egészen kath. polgárokból áll, 's ezen vallást szövetségbe léptekor uralkodó vallásnak ismerte el, 's még is ezen tartomány sem a' jezuiták ellen nem nyilatkozott, sem azokhoz nem csatlakozott, kik kiűzetésüket sürgeték. Ennek oka az, mert Tessin a' jezuita kérdést nem isméri vallási kérdésnek, mert ha igen akkor kath. kötelességét tudta volna teljesíteni. Mivel azonban többször elismertetett, hogy a' jezuit. a' catholicismust igen gyakran játékosztalra tevék, fegyvert szolgáltatnak legyilkolására 's természetelleni tanításukkal veszélyes surlódásokat támasztottak: továbbá mivel elvitathatlan igazság, hogy a' kath. egyház feje azon híres bullájában, melyel az említett szerzetet eltörlé — kinyilatkozta a' világnak, hogy azt egyedül a' kath. vallás javára teszi: kétségkívüli, hogy a' jezuiták visszahívását, vagy kiűzetését illető kérdés nem vallási, hanem polgári kérdés. Ha valaki azonban felhozna ellenem, hogy ugyanazon szerzetet, melyet egyik pápa eltörlött, a' másik visszaállítá: annak azt felelném: hogy VIII. Pius akkor, midőn ezen szerzetet visszaállítá, korának 80ik évét túlélte, lélekerejét az öregség és szenvedés meggyengíték, könnyű vala tehát elhítenni vele, hogy a' veszélyes elvek, miket a' francia forradalom napirendre hozott, csak ezen szerzet alattomos befolyása 's beszínlése által változtathatók meg; tehát a' visszaállító pápa is — csak-hogy az absolutismus czéltérjen, épen veszélyes tulajdonságaért állítá vissza a' jezuita rendet. Rosz akarát ezek szerint tagadni: hogy a' szövetségi gyűlésnek nem lenne hatalma a' jelen kérdésről tőkéltes sikerrel intézkedni, midőn egy fölül kulhatalmak befolyása, másfelől polgár haboru kirontása van Schweiz küszöbén. Nekünk emberi és polg. kötelességünk a' 22 canton népe és jogai fölött örköndni 's megakadályoztatni: hogy testvér testvérekné vért ne ontsa egy az emberiség szégyenére élő testület miatt. A' jezuiták nem a' schweizi nép közé

valók. —Értsünk egyet! 's kergessük el őket. Az ülés eloszlott. — A' mart. 3ki ülésben több folyamodvány-benyújtás után a' jezuita-kérdés iránti szavazást Neuenburg képviselője kezdé meg, kijelentvén: hogy küldöji igazságot — de nem önkényt, vallásszabadságot — de nem kényszerítést akarnak. Ez elvből indul Neuenburg népe, mellynek nagyobb része protestans, e' szövetség-ülésben Luzern és az igazság mellett szavaz; mert ha a' jezuiták csakugyan öszszeszküdtek volna a' schweizi béke ellen, akkor Neuenburg is kiűzetésüket sürgetné; ámde ezen vád bebizonyítására tények szükségeseek, mellyek előnem adattak. — Genf tiszteli a' frígyes cantonok hatósági önállóságát 's ezt szövetségi intézkedések által megrendíttetni nem akarja, nem javasolja. Azonban a' nép jelen izgalmai olly félelmes szintben terjednek napról napra, hogy a' szövetséggyűlésnek a' szönyegre hozott tárgyan elhatározó lépést tennie kell; 's hogy e' lépés se hatósági jogot se népigényt ne sértsen, kívánja: hogy Luzern ba-

rárságos hangon szólíttassék fel azon határozatának visszavételére, mellyben a' jezuitákat theol. tanszékekre meghija. — Zürich „a' tárgyalás alá vett kérdés — tekintve a' következtvényeket, mellyek általa születtek — a' szövetség legerélyeseb együtmunkálását sürgeti. A' jezuita ügy — hisztóriailag véve a' dolgot nem más, mint azon elvkérdés, melly 1830 óta folytonos vita alatt van a' jezuitákat pártolók és ostromlók közt. Zürichben most a' két vallásfél közti türelem tökéletesen megnyugtató, melly türelem legott felhomlik, ha a' jezuiták előtt kapu nyitattik a' szabad bejövételre, mert az említett elv-vita újra fölmelegíttetik, 's vallási türelem helyett vallási gyűlölet lesz a' nép szívében. A' jezuitáknak megtelepedtük után első feladatuk lenne a' status törvényit az egyházi hatalom alá rendelni; ezt pedig könnyen létesíthetnék, mert felsőbb 's alsóbb tanító-intézetink kezeikbe adatának, a' növendékekbe oltanák szokásos tanjokat, 's mivel Schweizben minden polgár egyszersmind statusfűrfi, lassan-

ként a' hatóságokat ellátnák saját embereikkel; 's ekkor nemzetiségünknek, szabadságunknak vége, mert a' népet azon ráfogással, hogy a' protestansok a' kath. vallást el akarják temetni, kölesönös bizalmatlanság 's forradalomban tartanak. — Bern „Ha 12 canton olly meggyőződésű, hogy a' 12 év óta tartó békétlenségek legfőbb okai a' jezuiták, őket, ha más törvény nem lenne, csak azért is szükséges kiirtani; mert „salus populi suprema lex esto“ parancsolja. Bern tiszteli a' régi szövetséget mindaddig, míg helyette új nem szentesíttetik. A' kath. vallást mindig tiszteli és védi, mert mellette az alkotvány szól; 's épen ezért, nehogy a' kedélyek szélsőségekre csigáztassanak, indítványozza: neveztessek ki választmány, melly véleményt adjon: vajjon a' jezuit. szabad sergek, megkegyelmezés 's a' luzerni kérdéseket nem lehetne é egygyé egészíteni, 's közönséges indítványban tárgyalás alá bocsátani?

24dik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1845.

1-3

Dunagőzhajózás.

A' cs.kir.szabadítékos duna-gőzhajózási társaság igazgatósága tisztelettel jelenti a' t. cz. közönségnek, hogy az utazást illető személy- és teher-árvovatok Bécsben (Bauernmarkt nro 582.) a' társaság középponti hivatalszobáiban martius 9étől kezdve ingyen kaphatók, egyszersmind figyelmeztetni bátor az iránt, miszerint a' közlekedési forgalom mindkét ágát illetőleg tetemes árcsökkenések történtek a' jelen gőzhajózási szakra nézve, ugyanis:

Első osztályu utazók személy szerint fizetnek:

Lincztől Bécsig (Nussdorlig)	9 p.ft. helyett	8 frtet
Bécsből Pestig	10 — — —	9 — —
Bécsből Zimonyig	24 — — —	20 — —
„ „ Galaczig	77 — — —	54 — —
„ „ Konstantinápolyig	120 — — —	94 — —

Szintilly arányban van a' fizetés csökkenve a' 2dik helyen utazó személyeket illetőleg.

Áruterhek bécsi mázsájától fizetetik:

Lincz és Bécs közt	1 fr. helyett	50 kr
Bécs és Pest közt	1 fr.6 kr —	54 —
„ „ Gurgevo közt	3 — —	2 fr. 40 —
„ „ Konstantinápoly közt	4 — 30, 3 —	

Ezenfölül közönséges tehercsikkok 's a' hazaiyers termékek különös kedvezésben részesülnek a' Bécs, Pest, Zimony és Drenkova közti szállításkor.

Azokra nézve, kiknél fő szempont a' szállítás gyors eszközlése, különös árrovat állapított meg, úgy hogy a' szállítási idő kikötése mellett a' meghatározott rendes ár helyett fizetetik

Bécsből Pestig	1 ft 15 kr.
„ „ Zimonyig	2 „ 30 kr.

Illy czélszerű rendelkezések 's illetőleg áresökkenés által mind a' közlekedés iránti méltányos követeléseket kielégíthetni, mind általában a' forgalom élénkítését tetemesen előmozdítani hiszi az illető hajózási igazgatóság.

Mihelyt az időjárás engedi, következő renndel fog a' gőzhajózás megindíttatni: Bécs és Lincz közt apríl végeig minden másod nap; május elsejétől mindennap.

Bécs és Pest közt naponként egy; ezenfölül Bécs és Pozsony közt mindennap egy.

Pest és Zimony közt hetenként kétszer fordult meg a' gőzös; az idén minden héten négyyszer fog megfordulni.

Örömmel jelenti továbbá az igazgatóság, hogy a' régóta ohajtvá várt közvetlen és rendszerinti közlekedés gőzhajók által Orsova és Drenkova közt az idén csakugyan megkezdetik, mi által az evezők segítségével eszközlöttnek szokott kellemetlen szállítás a' mondott vonalra nézve ezennel megszűnik.

Az újon épült 'S z e c h e n y i' gőzös (100 ló erejű) pályáját ugyancsak a' mondott terhes vonalon kezdendi meg, 's pedig olly módon, mihez képest

Hetenként kétszer indul Zimonyból Orsovára, 's innét vissza, mi által reménylhetni, hogy kívánt siker esetére az utazók 's áruterhek szállítása szakadatlanul fog folytatattni.

A' Duna alsó felét Orsovától Konstantinápolyig illetőleg változás nem történik az előbbi évek folytán főnállott hajózási rendre nézve; ugyanis hetenként egyszer induland gőzös Orsovából Konstantinápolyba, mi által ez utóbbi hely és Bécs között fen fog tartatni a' közlekedés.

A' dunagőzhajózási társaság eladtaugyan tengeri gőzöseit az ausztriai Lloyd-névű társaságnak; azonban ez által az eddig főnállott összeköttetés a' duna gőzhajózási társaság 's a' levantei hajózás közt változást nem szenved, mivel a' két társaság abban egyezett meg, hogy mindkét fél hajóji Galaczban szoroson egymáshoz csatlakozzanak.

Mult évben nehezteles vala hallható arra nézve, miszerint az aldunai gőzhajózás a' havasalföldi részekben nem különíté el vontató hajóit a' pusztán szállítóktól; ez úgy akként van most elintézve, minőlfogvást az érintett vonalon egy külön vontató (remorqueur) fog állomásozni.

Meglevén győződve a' társaság, miként a' Dunába ömlő főbb folyamoknak gőzhajókkal ellátatása a' pest-bécsi közlekedést nagy mértékben fogná élénkíteni; erre nézve mindenekelőtt a' meglevő vontatók számát kívánta újakkal szaporítani. Két illy vontató (mindenik 160 lóerejű) mindjárt tavasszal kezdi meg pályáját a' feldunai vonalon; egy harmadik pedig — 200 lóerejű — a' linczi vonalra levén szánva most van készülöben. Végül még e' hó folytatában megkezdetik a' 'Tiszai gőzhajózás' is; t. i. egy utazó 'stb. szállító-hajó fogja eszközölni a' közlekedést Szeged és Ujvidék közt; mihez nem sokára egy vontató is járuland.

NB. Gőzhajói árrovatokat ingyen kaphatni Pesten is a' társaság hivatalszobáiban.

Vizgyógy-Intézeti Jelentés.

Alulirt ezennel közhírré teszi, hogy a' pesti városigehben több év óta főnálló vizgyógy-intézet vezérletét magára vállalta. Ide vonatkozó több éves tapasztalásai — mellyeket részint illy czim alatt megjelent munkája: „Fragmente aus dem Reiche des kalten Wassers entworfen zu Grafenberg im Jahre 1839“ (példányai alulirtnál még kaphatók) részint egyéb hiteles adatok által bebizonyíthat — bátorítják őt, midőn most már némi bizodalommal ajánlja szenvedő emberbarátinak segedelmét főképp olly bajokban, mellyeket Graefenbergben szerencsésen kigyógyíttatni látott, vagy önmaga saját tapasztalásából kigyógyított; millyenek: esz, kösz-

vény, görvély, bujasenyv. sümör, idegyöngöseség, fehérfolyás, megrogzított fekélyek, sápadtság, sat. Az intézetben adandó élelem és szállás iránt bővebb tudósítást vehetni hérmentes levél útján vagy másképen alulirtottnál; szóbelileg 10—12 órákor délelőtt; ágyneműt minden esetre a' betegek sziveskedjenek magokkal hozni. Az intézet apríl 1én nyitattik meg. Dr. Oesterreicher Illés Pesten, Terézváros, ujateza, Giergl kártyafestő-házban. 1—2

Figyelmeztetés.

A' pozsony-nagy szombati első magyar vasutvállalat azon t. cz. részvényesei, kik az 1845diki január 23kán kiszabott 's martius 1jén megszűnő 10petes harmadik részletet t. i. egy részvénytől 20 p. ftot eddig le nem fizették, ezennel felszólíttatnak, hogy ezen részlet-befizetést legfőljebb

Csütörtökig, 1845 május 1ig pótlólag teljesítsék, annál inkább, mivel különben az alapszabályok 7 §a értelménél fogva jogaikból kiesnek, 's részvényeik a' társaság tulajdonává fognak válni. Pozsonyban martius 14kén 1845 A' pozsony-nagyszombati első magyar vasut-vállalat igazgatósága részéről

Habermayer titoknok s. k.

Neubauer igazgató s. k.

Zechmeister G. igazgató s. k.

Harmadik h ir ad á s

magyar aláírásu szent képekről. Van szerencsém a' t. cz. közönségnek magyar aláírásu szent képeim 3dik 's gazdagabb kiadását hírül adni, mellyek 9 rendbeliek, részint magam és mások rézmetsvényei, részint rajzaim szerint Pesten készült könyvomatok százezzer példányban kiállítva. — ezüst pénz.

Az első rendűekből (ékes arany nyomatok) 12 kép	— 24
2. rendűekből (fölmelegült óz-lésűek színes papíron 100	1 —
3. rendűekből (ugyanazok fehérpapíron) 100	— 50
4. rendűekből (fekete réznyomatok színes papíron) 100	— 50
5. rendűekből (fehér papíron) 100	— 40
6. rendűekből (kisebb, de ékes arany nyomatok) 24	— 24
7. rendűekből (feketén színes papíron) 100	— 40
8. rendűekből (fehér papíron) 100	— 30

9. rendűek nagyobb Krisztus és sz. Mária képek, egyenként 1 és 2 krjával.

Szereshetők képeim Esztergomban a' f. t. helynökségben (vicariatusban), Tillmann Adám kereskedőnél, 's alulirt kiadónál; Nagyszombathban szinte a' f. t. helynökségben; Budán a' Religio-Nevelést szerkesztő hivatalban; Pesten Sujánszky Antal leopold-városi káplán urnál. — Hogy pedig művemmel célt érhessek, bátorodom a' n. t. egyházmegyei titoknok urakat alázattal kérni, hogy mind ezeket a' megyei f. t. papságnak tudtaul adni 's ajánlani ne terheltesseken annyival is inkább, mivel a' jövedelem nevezetes részét ez alkalommal is a' szegény és nagyobb szorgalmu iskolás gyermekeknek szenteltem. Esztergomban februariusban 1845.

Majer István s. k. áldozópap 's mesterképező intézeti tanár. 1—3

Haszonbérlet.

A' nm. m. k. kincstár engedelmével közhírré tétetik, hogy f. év június 18kán kamaralis Ungvár mezővárosában az ottani uradalmi főnökség iródjában tartandó nyilvános árverés útján, szinte f. évi nov. 15ő napjától kezdve három egymást

követő évre következő kir. javak lesznek kibaszondbérletűek u. m.:

- 1) Czigányocz helységben a' kocsma.
- 2) Patló „ „ „
- 3) Pétrócz „ „ „
- 4) A' radvánczi határban létező Egerfa név alatti kocsma.
- 5) Lubnya helységében a' kocsma.
- 6) Szolya „ „ „
- 7) Vulsinka „ „ „
- 8) A' nagy bereznai malom használata.
- 9) A' nagy bereznai vásár jövedelme, mellynek árverésben az izraeliták nem részesülhetnek, 's végeztet.
- 10) A' czigányoczi fürdő hasznvétele.

Melly elősorolt hasznvételek kibérletésére az abban részt venni kívánók a' kiállítandó summák száztől 10 részt terndő bánatpénzzel és egy évi hasznbért megűtő készpénzbeli, vagy más egyéb a' hasznbér értékével kétszeresen felérő elégséges biztosítékkal felkészülve a' kitűzött napra és helyre ezennel meghivatnak. 2—3

Hirdetés.

A' nm. magy. kir. kamara rendeletéből közhírré tétetik, miszerint a' diósgyőri kamrai uradalomhoz tartozó következő királyi hasznvételek az ó-hutai italkiméresi jog, a' miskolci mézszárszéki jog, ehhez tartozó házaszkával, nemkülönben a' mezőkeresztesi uradalmi bolt nov. hó 15őjétől számítva hat következő esztendőre az ezen czélra f. évi május 3án a' miskolci kormányzói lakban reggeli 9 órákor tartandó nyilvános árverés útján bérbe fognak adatni.

Bérleni szándékozók a' szükséges bánatpénzzel és biztosítékkal ellátva a' fenkötött napon meghivatnak. Egyébiránt a' bérleti feltételek a' diósgyőri kamarai praefectus iródjában, és a' miskolci tisztartósági hivatalban megtekinthetők. 2—3

Jelentés.

A' mür egy is eléggé ismertes, hazai szullni savanyuvíznek, melly jeles tulajdonságaira nézve a' r o h i c s i savanyuvízet is sokban túlhaladja, fő raklára van Pesten Torossy János nagykereskedésében Pesten az aranykéz-utczában a' Vadász-kürt-vendégfogadó mellett. 3—3